

Divendres 26

Sessió 1 – 11:15 a 13h

- Ana Martí Gual i Mercedes Alcañiz Moscardó: *La construcció de les tècniques de reproducció assistida com a eina per a la gestió del temps.*
- Anna Obach, David Jou i Josh Morales: *Porn dreams come true: La influència de la pornografia en les primeres relacions sexuals.*
- M. Antònia Carbonero i María Gómez Garrido: *La comercialización de la intimidad: trabajo sexual y consumo de autenticidad en el capitalismo tardío.*
- Mª José Tuneu, Priscila Seguí, Ariadna Curto i Susana González: *Creences i actituds sobre la píndola postcoital en joves de Barcelona des d'una perspectiva de gènere.*
- Teresa Samper Gras: *On són les dones a les estadístiques de salut? Algunes pistes com fer ciència feminista.*
- Eva Leglisé: *Perceptions, représentations et discours de sportives dans des sports de tradition masculine.*

Sessió 2 – 15 a 16:45h

- Fàtima Perelló: *Gènere i Trajectòries professionals. Les dones del PDI i dels PAS a la Universitat de València en el marc de la Xarxa Vives.*
- Inma Pastor, Ignasi Brunet i Paloma Pontón: *La participació laboral de les dones a les spin-offs universitàries espanyoles.*
- Mercedes Alcañiz, Reis Lloria i Anna Martí: *Les dones amb treballs precaris: doble segmentació i doble desigualtat.*
- Albert Julià: *Mares sobrecarregades: Factors que causen una major dedicació de les mares en el treball domèstic.*
- Alejandra Araiza, Luz M. Martínez, Ana Garay i M^a del Carmen Peñaranda: *Prácticas domésticas y políticas del cuidado: un análisis actual desde la perspectiva de género.*

Dissabte 27

Sessió 3 – 9 a 10:45h

- Xiana Bueno, Antonio Domingo i R. Treviño: *El matrimoni de catalanes amb estrangers: un nou sistema de pubillatge?*
- Carlota Solé, Olga Serradell, Rosalina Alcalde, Alisa Petroff, Teresa Sordé i Iskra Pavez: *El paper de les dones immigrants en la promoció de la ciutadania.*
- Ana Ballesteros Pena: *Los módulos de Respeto (MdR) y las Unidades Terapéuticas y Educativas (UTE) en las presiones españolas: un primer abordaje desde una perspectiva de género.*
- Lidia Arroyo Prieto i Ana M. González Ramos: *L'empoderament de les dones en l'estructura social mitjançant les tecnologies de la informació i la comunicació.*

- Paquita Sanvicén, Dolors Mayoral i Fidel Molina: *Dones immigrants i estratègies de sociabilitat. Entre la reivindicació, la resistència i la reconstrucció personal i grupal.*
- Teresa Torns, Vicent Borràs, Sara Moreno, Carolina Recio: *Els límits de la professionalització dels treballs de cura de llarga durada.*
- Sara Moreno, Vicent Borràs: *La mesura de les desigualtats amb la carrega total de treball.*

Sessió 1: Divendres 26 d'11:15 a 13h

La construcció de les tècniques de reproducció assistida com a eina per a la gestió del temps

Reproducció assistida, aspectes socials; gènere; conciliació; gestió del temps

Ana Martí Gual
marti@fis.uji.es

La comunicació presenta alguns dels resultats d'una investigació empírica realitzada fonamentalment amb metodologia qualitativa (41 entrevistes en profunditat) sobre les experiències de les dones en reproducció assistida. En concret, analitza el procés i els mecanismes de construcció de la representació de les Tècniques de Reproducció Assistida com una eina per a la gestió del temps. Aquesta representació es nodreix en gran mesura del discurs mèdic que defineix la infertilitat en termes temporals i que presenta l'augment de l'edat reproductora com el principal factor desencadenant de les demandes dels seus serveis. Segons les dades de la Societat Espanyola de Fertilidad, en 2010 més del 61% dels cicles de Fecundació In Vitro iniciats en centres espanyols corresponien a dones de més de 35 anys. En la investigació que ací es presenta es constata la progressiva penetració del discurs mèdic sobre la infertilitat en la societat i la seva influència en la generació de la demanda. Gran part d'aquestes dones han construït el seu projecte vital immerses en el conflicte que dificulta la conciliació de la maternitat amb la inserció laboral. En el discurs que articula l'explicació dels seus motius per utilitzar les TRA es pot observar l'emergència de dues línies de temps que discorren paral·leles en l'organització social però que hi convergeixen en la biografia de les dones: la del temps públic-laboral, visible i hegemònica socialment i la del temps de la reproducció biològica, oculta i relegada. Les dones que vulguin transitar per ambdues se les hauran d'ingeniar per articular en un únic traçat temporal, el de la seva edat, dues línies dissociades en l'organització social. En aquesta tessitura, les TRA es configuren com un recurs creixentment normalitzat que ofereix una solució incerta, al preu de la dependència tecnològica.

Porn dreams come true: La influència de la pornografia en les primeres relacions sexuals

Pornografia, sexualitat, gènere, mitjans de comunicació, internet

Anna Obach Lapieza
anna.obla@gmail.com

En aquest treball volem estudiar la influència que tenen les imatges pornogràfiques en la comprensió de la sexualitat, tant en el discurs com en la pràctica. Entenem que la major influència es dona en les primeres relacions sexuals, on no hi ha cap experiència prèvia, i les normes i expectatives sobre la relació sexual satisfactòria s'infereixen, entre d'altres, de la pornografia. En les següents relacions l'exploració i l'experiència faran variar les nostres preferències i expectatives.

Tant rellevant és comprendre la influència en quines són les pràctiques que es realitzen, com en el context i significat que se li atorguen. La popularitat d'una pornografia que fomenta relacions sexuals violentes o, fins i tot, on el sexe masculí "objectivitza" el femení, seria motiu de preocupació en el cas que aquesta tingués alguna permeabilitat en la realitat quotidiana. Els resultats d'aquesta investigació no sols són rellevants en l'àmbit de la sexualitat, doncs si pot establir-se una relació causal entre la pornografia i l'actitud sexual. Teòricament pot

inferir-se causalitat entre els mitjans de comunicació digital (televisió, cinema i internet) i el comportament individual i amb aquest propòsit realitzem un anàlisi qualitatiu de les pel·lícules pornogràfiques més consumides a portals populars d'internet, i un anàlisi quantitatiu de la "Encuesta Nacional de Salud Sexual (ENSS)", feta pel CIS el 2008, on enfoca variables sobre sexualitat fins ara poc estudiades.

La comercialización de la intimidad: trabajo sexual y consumo de autenticidad en el capitalismo tardío

Trabajo sexual, autenticidad, capitalismo tardío, consumo de la utopía romántica

M. Antònia Carbonero Gamundí, María Gómez Garrido

maria.gomez@uib.es

Entre las muchas características del capitalismo postindustrial, varios autores han coincidido en señalar la manera en que el nuevo ethos de la clase media es incorporado en la economía de mercado. Así el deseo de liberación y de autenticidad propios de la crítica artística al capitalismo fordista pasan a ser incorporados a la industria del consumo cultural en el capitalismo tardío (Boltanski y Chiapello, 2003) de tal tiempo que el amor romántico se ha convertido un objeto central de las dinámicas de consumo (Illouz, 2009). Estas características forman parte también de una industria del sexo en expansión en la que tanto las/los trabajadoras/es como los/las clientes/as de clase media están llevando a cabo una transformación de los significados de la misma, hacia lo que Bernstein (2007) ha llamado una "autenticidad limitada". Ofertas como vivir la fantasía de tener una novia ("the girlfriend experience"), y en general la variedad de los servicios de acompañamiento, son ejemplos de la incorporación de la idea de autenticidad y amor en la industria sexual, que al mismo tiempo está marcada como cualquier otra por la lógica racionalista del intercambio monetario.

En esta ponencia nos proponemos analizar la presencia de discursos relativos al amor romántico, la liberación, y la autenticidad en el ámbito del trabajo y consumo sexual en España. Nuestro análisis se apoya en entrevistas en profundidad a trabajadoras/es del sexo y clientes, así como en el contenido de páginas web de anuncios.

Creences i actituds sobre la píndola postcoital en joves de Barcelona des d'una perspectiva de gènere

Píndola postcoital; joves de Barcelona; diferències de gènere; coneixements

Mª José Tuneu Cabré, Priscila Seguí González, Ariadna Curto Tirado, Susana González Torrente

txe1986@gmail.com

La píndola postcoital preveu embarassos no desitjats després d'haver tingut relacions sexuals. A Espanya a partir de l'11 de maig de 2009 pot adquirir-se a les farmàcies per qualsevol persona sense límit d'edat i sense necessitat de recepta mèdica. Tot i que preveu embarassos no desitjats, podria plantejar problemes en el cas de que la píndola s'utilitzi com a mètode anticonceptiu habitual.

S'han dut a terme quatre grups focals de joves de Barcelona d'entre 15 i 24 anys segmentats per edat i sexe que posteriorment han estat analitzats des d'un enfocament socioconstructivista.

Els principals resultats apunten a que tot i que coneixen l'existència de la píndola desconeixen els seus efectes secundaris. Pensen que estan suficientment informats a través dels seus centres escolars però s'ha detectat un desconeixement major per part dels nois, sobretot dels

més joves, en comparació amb les noies. Diversos participants havien utilitzat la píndola, tot i que desconeixien aspectes sobre el seu ús, adquisició i conseqüències del seu consum. No es plantegen sovint la possibilitat de contraure una ITS i, sobretot els nois, presenten una actitud indiferent davant d'aquesta possibilitat. La majoria recorrerien a la farmàcia per adquirir-la, no informarien a la seva família i, tot i que diuen que compartirien la decisió amb la parella, la última paraula la tindria la dona.

Com a conclusió hem detectat un discurs ben diferenciant entre nois i noies, tant respecte al volum d'informació amb el que compten com a la responsabilitat que cadascun d'ells assumeix davant la decisió final de consumir la píndola. Al seu discurs segueix present l'imaginari col·lectiu de la dona com a responsable del treball reproductiu i dels fills de manera que en última instància se la identifica com a l'encarregada de prendre la decisió sobre el consum de la píndola, desvinculant així a l'home.

On són les dones a les estadístiques de salut? Algunes pistes sobre com fer ciència feminista

Epistemologies feministes, estadístiques, epidèmies, ciència

Teresa Samper Gras

m.teresa.samper@uv.es

Moltes de les autores feministes (Sandra Harding, Donna Haraway...) porten anys defenent la idea de una ciència feminista feta "des d'a baix": objectivitat forta, coneixement situat... Aquesta és la gran proposta després de posar la ciència "oficial" potes avall amb les seues crítiques epistemològiques, però encara hi ha molt que fer. La proposta d'aquest treball és que reflexionar sobre les grans epidèmies del segle XX (malalties coronàries, tabaquisme i alcoholisme, sida i accidentabilitat) és un marc idoni per a trobar algunes idees rellevants sobre com construir una ciència feminista. Un marc privilegiat el de la salut on allò biològic, cultural i social perd les demarcacions estances que tant agraden a aquesta ciència acceptada com l'única ciència. En estes pandèmies es repeteix la següent estructura: es inicien masculines i es tornen, amb el temps, femenines (així com també parlem d'un desplaçament soci-geogràfic). Aquesta irrupció femenina no es deu a una "evolució natural" sinó que és resultat de la construcció científica biomèdica: entre altres, per que el que mesurem són comportaments públics i masculins (el món del treball, l'agafar riscos...) i d'aquesta comparació surt la invisibilitat de les dones. La proposta recull que la principal força analítica l'obtenim d'observar la posició que ocupen les dones, i per això el títol planteja "on són les dones?". Però no es tracta únicament de cercar a elles, sinó que, assumim que al trobar-les i visibilitzar-les conjuntament amb les relacions que les han ocultat, trobem una mirada de la totalitat social. Una totalitat que agafa allò privat com allò del "anem a les cases" de Sandra Harding i el punt de vista des de els no privilegiats que destaca Donna Haraway.

Perceptions, représentations et discours de sportives dans des sports de tradition masculine

Eva Leglisé

eva.leglise@gmail.com

L'analyse du « vécu et de l'entourage » de sportives dans des pratiques de tradition masculine (judo et rugby), montre comment la place des femmes reste encore à définir. En effet, elles portent trop le poids de l'histoire qui fait subsister les inégalités et influe sur les rapports sociaux de sexe. Nos enquêtes par entretien mettent en évidence des processus de désignation et d'interprétation autour de question de féminité, qui reviennent

inlassablement quand on aborde la pratique sportive des femmes, a fortiori dans des sports dits « masculins ». Ainsi, le monde du sport serait à portée de main des femmes mais l'idéologie naturaliste reste le garant d'une appartenance à un genre, si genre il y a... . L'analyse des résultats révèle que de manière générale, ces sportives se construisent leurs propres féminités dans un environnement, même proche, qui suggère de suivre celle traditionnellement inculquée, diffuse et prônée par la société, les media et les institutions (familiales, éducatives). Elles sont donc en rupture, partielle, avec « l'hégémonie féminine » mais elles n'abdiquent pas la leur. Aussi, la permanence de l'invisibilité des femmes sportives pose question... finalement ce ne sont pas tant les proches des sportives qui nourrissent cette « part d'ombre » mais assurément ceux qu'ils côtoient, ce qu'ils entendent. En définitive, que l'analyse se centre sur le discours des sportives ou sur celui de l'entourage, la problématique reste la même : coupler la performance physique à la performance esthétique. D'ailleurs celles qui dérogent à la « règle » sont jugées transgressives et peuvent même être stigmatisées. Pour ce faire, l'un des moyens insidieux est de remettre en cause et poser le doute sur l'appartenance de ces femmes « borderline » au sexe féminin.

Sessió 2: Divendres 26 de 15 a 16h

Gènere i trajectòries professionals. Les dones del PDI i del PAS a la Universitat de València en el marc de la Xarxa Vives

Trajectòries professionals. Personal Docent i Investigador. Personal d'Administració i Serveis

Fátima Perelló Tomás
fatima.perello@uv.es

En el marc de les dades disponibles referides al conjunt de les universitats de la Xarxa Vives, aquesta comunicació se centra en l'anàlisi de la situació comparada de les dones del col·lectiu del PDI i del PAS a la Universitat de València respecte a les seues trajectòries professionals. El període objecte d'estudi avarca des de l'any 2004 al 2012. La metodologia a emprar és del tipus quantitativa – descriptiva i està basada en les fonts estadístiques oficials proporcionades pel Servei d'Anàlisi i Planificació (SAP) de la Universitat de València. La perspectiva analítica fonamental de l'anàlisi entén el gènere com a factor relacional entre un ventall d'adscripcions socials vinculades a allò considerat o bé masculí o bé femení; per tant, no identifica el terme gènere amb les dones ni tampoc l'assimila al terme sexe.

La comunicació abordarà els següents aspectes, tant des d'una perspectiva diacrònica com sincrònica:

- En primer lloc, la presentació de les característiques de l'estructura sociodemogràfica del grup de dones del PDI i del de dones del PAS. La finalitat és la de perfilar un mapa comparatiu del pes dels dos col·lectius en el conjunt de cadascuna de les plantilles en què s'integren. També s'atindrà a les diferències en l'estructura per cohorts d'edat.
- En segon, la descripció analítica de les dades estadístiques més significatives en relació a la segregació vertical que es manifesta en la distribució asimètrica de gènere en les distintes categories professionals del PDI, així com la seua interdependència amb els mèrits derivats de la desigual consideració acadèmica de la docència i de la investigació.
- En tercer lloc, l'exposició de les tendències més significatives relatives a la segregació vertical de gènere observada en el col·lectiu del PAS pel que fa al règim contractual que les dones han assolit al llarg del temps (funcionariat de carrera, funcionariat interí, laboral) i la seua distribució en els diferents grups professionals (A, B, C, D).
- Finalment, es plantejaran algunes conclusions sobre el que tenen en comú i de diferent les trajectòries professionals de les dones en aquests dos col·lectius professionals, així com el

context normatiu ocupacional que –al menys, parcialment- permet explicar els factors que emmarquen les divergències més remarcables.

La participació laboral de les dones a les spin-offs universitàries espanyoles

Gènere, empenedoria, spin-offs, divisió sexual del treball

Inma Pastor, Ignasi Brunet, Paloma Pontón

paloma.ponton@urv.cat

Aquesta comunicació intenta abordar els efectes de la divisió sexual del treball sobre la creació de treball por compte propi en el marc específic de les empreses de transferència de coneixement (spin-offs). Aquest estudi intenta donar continuïtat a altres investigacions que incideixen en la relació entre empenedoria i gènere. L'objectiu, per tant, és el de verificar si les diferències trobades en la creació de treball por compte propi segons el gènere també es manifesten en la creació d'spin-offs i quin paper juga el sistema universitari en la producció i reproducció de les desigualtats de gènere.

Per assolir aquest objectiu, un cop actualitzat el conjunt d'spin-offs de les comunitats autònomes de la mostra (Catalunya, Castella i Lleó, Comunitat Valenciana i Madrid), s'ha procedit a realitzar una enquesta a la totalitat d'aquestes, així com una sèrie d'entrevistes exploratòries a les Oficines de Transferència de Resultats d'Investigació (OTRI). Paral·lelament, s'ha avançat en la realització d'entrevistes semi-estructurades a dones directores de grups de recerca d'universitat de la mostra de Catalunya i en la realització d'entrevistes en profunditat a dones empenedores responsables d'aquestes empreses. L'anàlisi intenta aprofundir en les percepcions dels principals actors en la creació d'empreses spin-offs. Així, s'ha posat un major èmfasi en les percepcions de les mateixes empenedores sobre qui recau el pes d'aquestes iniciatives empresarials.

Les dones amb treballs precaris: doble segmentació i doble desigualtat

Mercedes Alcañiz, Reis Lloria i Anna Martí

mercedes.alcaniz@fis.uji.es

La crisi econòmica actual i els canvis relacionats amb el marc de les relacions laborals, en concret les darreres lleis de reformes laborals (RD Ley 3/2012 de 10 de febrer, de mesures urgents para la Reforma Laboral), estan produint noves formes de segmentació així mateix com una continuïtat a les desigualtats anteriors.

La present comunicació, mitjançant dades estadístics i entrevistes qualitatives realitzades a una mostra representativa de dones treballadores, pretén mostrar com se està portant a terme la polarització cada vegada major de les jornades de treball entre els homes i les dones: els homes son majoria en les jornades a temps complet en tant que les dones ho son a les jornades a temps parcial.

Ara bé, al mateix temps, també s'hi esta produint una diferenciació entre les mateixes dones: aquelles que hi han aconseguit treballs qualificats i la resta, que continuen en treballs del anomenat sector secundari del mercat laboral segons la classificació de Piore i Sabel. La nostra proposta es que, en termes generals, la classe social de origen, com ho afirmava Rosemary Cromton temps darrere, junt amb el gènere, continua sent un factor central en les ubicacions de les dones al mercat laboral i per tant un aspecte central a la segmentació laboral actual.

Mares sobrecarregades: Factors que causen una major dedicació de les mares en el treball domèstic

Tasques domèstiques; gènere; característiques de la llar

Albert Julià

albert.julia.cano@gmail.com

Utilitzant dades d'una mostra de 2.400 famílies formades pels dos pares (pare i mare) i almenys un fill al 2006, s'ha examinat la relació que hi ha entre les característiques familiars (recursos, disponibilitat de temps, factors sociodemogràfics, característiques de les parelles i individuals) i les càrregues domèstiques de les mares a Catalunya. Amb aquesta mostra s'ha analitzat mitjançant regressions logístiques per tal de trobar els perfils de les mares que són més propenses a dedicar una gran quantitat d'hores fent les tasques de la llar. A partir de la investigacions prèvies es plantegen diferents elements explicatius: la disponibilitat de temps, els recursos relatius, la situació professional i la influència de la participació domèstica de la parella. Els resultats confirmen una relació significativa entre els recursos relatius i la disponibilitat de temps de la mare pel que fa a la seva dedicació a la llar, que donen suport a les perspectives econòmiques de la distribució de les tasques de llar i de la ideologia tradicional dels rols de gènere. No obstant això, els resultats també mostren que la presència d'homes cooperatius no només no impliquen una reducció de la jornada domèstica de les seves parelles, sinó que augmenta la probabilitat d'una major dedicació de les mares. Això es deu a que la distribució de les tasques domèstiques en algunes llars respon més a una estratègia parental comuna, basada en la inversió de temps en la llar i en les relacions intergeneracionals, que una negociació basada "en que el que faci un no cal que ho faci l'altre".

Prácticas domésticas y políticas del cuidado: un análisis actual desde la perspectiva de género

Cuidado, trabajo reproductivo, división sexual del trabajo

Alejandra Araiza, Luz María Martínez, María del Carmen Garay

araizale@yahoo.es

A raíz del enfoque de género en ciencias sociales -y en concreto en psicología social-, se conoce una categoría denominada "división sexual del trabajo". Dicha categoría, surgida en los años setenta, podría ser reformulada (Izquierdo, 2003; Ezquerro, 2010), aunque lo cierto es que hoy en día los espacios público y doméstico siguen manteniendo esa distancia dicotómica y que asociamos a los hombres y lo masculino al espacio doméstico; mientras que las mujeres y lo femenino quedan confinadas al espacio doméstico. Siguiendo el mismo orden de ideas, el trabajo tiene una separación con sello de género que aún pervive. Así, los hombres, "ganadores de pan", se relacionan con el trabajo productivo; mientras que las mujeres, "amas de casa", se relacionan con el trabajo reproductivo (Izquierdo, 2003). Cierto es, no obstante, que estos roles no son tan fijos e inamovibles y que algunas cosas están transformándose. Eso es parte de lo que pretendemos analizar en esta presentación.

La ponencia, inmersa en el contexto teórico descrito brevemente, pretende analizar una parte muy puntual del trabajo reproductivo que tiene que ver con el cuidado, el cual se asocia a un tipo de moral femenina -como describiera en su momento Gilligan (en Izquierdo, 2003)-, pero que en las sociedades occidentales actuales se encuentra en crisis (Ezquerro, 2010). Pretendemos describir un panorama actual, las soluciones que toman los agentes implicados, así como el papel de las empresas o el Estado en aras de buscar soluciones y compartir

responsabilidades para una socialización del cuidado.

Sessió 3: Dissabte 27 de 9 a 10:45h

El matrimoni de catalanes amb estrangers: un nou sistema de pubillatge?

Migracions, Nupcialitat, Catalunya, Gènere, Dona

Xiana Bueno, Andreu Domingo, Rocío Treviño

xbueno@ced.uab.cat

Arran de la darrera onada migratòria internacional el nombre de matrimonis entre persones no immigrades i immigrants ha crescut de forma notable. Donat el dèficit relatiu de dones als mercats matrimonials a Catalunya, com a conseqüència de la baixada de la fecunditat i a l'emigració femenina de les àrees rurals, s'ha interpretat la immigració internacional femenina i els matrimonis de dones estrangeres amb homes autòctons com una forma d'ajustar aquest mercat. En canvi, gairebé res no s'ha dit dels matrimonis realitzats entre dones autòctones i homes estrangers, ni de la seva relació amb els canvis de rols en la parella. La nostra hipòtesi és que l'arribada d'estrangers ha creat nous mercats matrimonials transnacionals on, tenint en compte que el fet de ser "autòcton" representa un avantatge per a les dones, són elles les que escullen, essent les relacions de gènere el fet crucial en aquesta elecció. Si la família es pot prendre com una metàfora de la integració dels estrangers, aquestes dones que concurreixen als mercats transnacionals poden ser assimilades a la figura de "pubilles", essent la pertinença al país i el capital social associat la seva herència. Les eleccions però, no van en la mateixa direcció. La nostra hipòtesi és que: 1) entre les dones de més edat o segones núpcies, els matrimonis són hipergàmics des del punt de vista dels estrangers (es casen cap amunt), sovint amb una inversió de les relacions de rols establertes (major edat de les dones, millor nivell d'estudis); 2) En el cas de les noies amb nivells d'instrucció més elementals, el que se cercaria per contra són relacions de gènere més tradicionals; i, 3) entre les dones joves de nivell d'instrucció més elevat aquestes unions correspondrien a la globalització del mercat matrimonial, on el matrimoni amb estrangers les hipermetria mantenir matrimonis homogàmics (amb persones del seu mateix nivell d'instrucció).

El paper de les dones immigrants en la promoció de la ciutadania

Ciutadania, gènere, migracions, associacionisme

Carlota Solé, Olga Serradell, Rosalina Alcalde, Alisa Petroff, Teresa Sordé, Iskra Pavez

Olga.Serradell@uab.cat

En el darrers anys el fenomen migratori internacional ha viscut importants canvis, entre els quals una creixent feminització. Sobre les dones immigrants que viuen en societats europees recauen forts estereotips que, sovint, les vinculen a la passivitat i a la submissió. El projecte CIMUMER. Ciudadanía Cívica e Inclusión Social: Estrategias de las mujeres marroquíes, ecuatorianas y rumanas (Instituto de la Mujer, 2010-2012) ha investigat les competències per a la integració que posseeixen les dones immigrants que viuen en societats multiculturals, aprofundint en el coneixement pràctic sobre el paper real d'aquestes dones com a generadores de pràctiques de ciutadania.

A través d'una metodologia qualitativa, el treball de camp realitzat en el projecte CIMUMER captura les aportacions i estratègies d'inclusió social desenvolupades per les dones

immigrants en les esferes pública i privada. Les tècniques de recollida de la informació dutes a terme inclouen la revisió de la literatura científica; 3 estudis de cas en associacions on participen dones immigrants dels tres col·lectius seleccionats; 8 entrevistes en profunditat i 3 grups de discussió amb dones immigrants. Així s'han identificat espais i activitats ciutadanes, culturals i educatives on aquestes dones participen, entenent que l'exercici de la ciutadania pot contribuir a la superació de processos d'exclusió i pobresa que pateixen grups socialment vulnerables, entre els quals s'hi troben les dones immigrants, les seves famílies i el seu entorn.

Aquesta comunicació descriu els resultats del projecte CIMUMER i les estratègies a través de les quals les dones immigrants estudiades fomenten una ciutadania activa i plural. Destaca, per exemple, la seva participació en espais públics ciutadans tals com associacions socioculturals i educatives, però també des de l'esfera privada a través de la transmissió de valors cívics en espais com la família, des dels quals exerceixen un important paper socialitzador.

Los Módulos de Respeto (MdR) y las Unidades Terapéuticas y Educativas (UTE) en las prisiones españolas: un primer abordaje desde una perspectiva de género

Módulos de Respeto (MdR), Unidades Terapéuticas y Educativas (UTE), mujeres presas, sistema penitenciario, igualdad

Ana Ballesteros Pena
a.ballesterospena@gmail.com

La discriminación que sufren las mujeres presas en el sistema penitenciario español ha sido constatada en diversos estudios realizados desde la década de los noventa en el Estado español y con anterioridad en los países de nuestro entorno. En los últimos años, fruto de los avances en materia de igualdad producidos en todos los ámbitos de la sociedad, se ha incrementado el interés sobre la situación de las mujeres en riesgo de exclusión social, grupo del que también forman parte las mujeres presas. Así, tanto desde la legislación como desde las políticas públicas, se han generado algunas propuestas que han tratado de paliar la situación de desigualdad que viven las mujeres encarceladas. Un ejemplo de ello es el Programa de Acciones para la igualdad entre mujeres y hombres en el ámbito penitenciario, promovido desde la Secretaría General de Instituciones Penitenciarias en 2009. De forma paralela a este proceso, en el sistema penitenciario español se han generado o potenciado ciertos programas de intervención, los Módulos de Respeto (MdR) y las Unidades Terapéuticas y Educativas (UTE) son los más destacados, que están tratando de modificar las pautas generales del tratamiento penitenciario tradicional. Con esta comunicación se pretende realizar un primer abordaje de esta tipología de programas desde una perspectiva de género, con el fin de recabar una primera identificación de los rasgos que los caracterizan y determinar si han sido diseñados, y/o implementados teniendo en cuenta la situación de discriminación tradicional que viven las mujeres en los centros penitenciarios, las características generales de las mujeres presas y las particularidades del encarcelamiento femenino.

L'empoderament de les dones en l'estructura social mitjançant les tecnologies de la informació i la comunicació

Societat del Coneixement, breixa digital de gènere, estructura social, igualtat de gènere, tecnologies de la comunicació i la informació

Lidia Arroyo Prieto, Ana M. González Ramos
larroyop@uoc.edu

A les últimes dècades, les TIC han representat un símbol de desenvolupament i empoderament, i l'e-inclusió ha estat un dels objectius prioritaris en les polítiques públiques destinades a la igualtat d'oportunitats dels grups socials amb més dificultats d'inserció socio-laboral. Des del punt de vista de gènere, l'accés de les dones a les TIC és vist com un mitjà per a la comunicació, i també com un mitjà de participació en la Societat del Coneixement. Per tant, la bretxa digital de gènere pot suposar un fre a l'avenç en la igualtat d'oportunitats de les dones, impedit la seva capacitat de tornar-se agents actius en l'espai públic i privat on les tecnologies són una eina fonamental d'ús i de desenvolupament individual, social i professional.

Aquest treball explora les diferents perspectives teòriques en relació a com les TIC incideixen en el procés d'empoderament de les dones i la igualtat de gènere. L'objectiu del nostre treball és identificar els efectes de les TIC en les condicions de vida de les dones, que la investigació teòrica i empírica ha detectat prèviament, tenint en compte les transformacions que es produeixen sobre els diferents nivells de la seva vida quotidiana: el món laboral, la vida familiar, el temps lliure, les relacions interpersonals i l'aprenentatge. Des de aquest punt, podrem reflexionar sobre les TIC com a una eina d'empoderament que permetés una millora en l'estructura social des de la perspectiva feminista.

Aquest paper forma part de la tesi sobre els efectes de les e-inclusió en les dones de classe treballadora que s'està duent a terme dins del programa de doctorat Societat de la Informació i el Coneixement de l'IN3, Universitat Oberta de Catalunya.

Dones immigrants i estratègies de sociabilitat. Entre la reivindicació, la resistència i la reconstrucció personal i grupal

Immigració, gènere, capital social, xarxes de sociabilitat, Lleida

Paquita Sanvicén, Dolors Mayoral, Fidel Molina
psanvicen@geosoc.udl.cat

La rellevància de la presència quantitativa i qualitativa de les dones en els processos migratoris ha estat ja demostrada reiteradament i rescatada de la invisibilització social i científica en l'estudi dels moviments migratoris de la darrera dècada a Catalunya. De manera semblant, i amb el mateix objectiu, s'estan obrint línies d'investigació en l'estudi de l'associacionisme immigrant. L'escassetat existent de dades generals segmentades per sexes i la variabilitat del propi sector, ha provocat que el centre d'interès analític hagin estat sobretot les entitats observades en la seua globalitat i aquesta generalització ha solapat l'existència i els rols de les dones. També en aquest àmbit el punt de vista de gènere permet ampliar els esquemes analítics i fer emergir la realitat femenina oculta. Aquesta comunicació té aquesta mirada i presenta un exemple de la realitat: la de la ciutat de Lleida. L'acurada anàlisi micro i les veus de les protagonistes permeten comprovar i demostrar que, contràriament al que es desprèn d'una simple lectura de l'estadística oficial d'entitats, la tasca d'interrelació i participació de les dones immigrants no és ni anecdòtica ni escassa, sinó diversa i complexa. Permeten comprovar també que, més enllà de la configuració d'un associacionisme específic que adopta el model formal impulsat per les institucions locals i autonòmiques -que és pràcticament l'única activitat de participació que és evident i pública-comparteixen maneres alternatives d'agrupació i reunió i vertebreren accions heterogènies de relació. Uns espais i estratègies que responen a situacions diverses: cerca d'espais més útils per agrupar-se que el model associatiu tradicional, de referències i trets culturals, d'història personal i col·lectiva, d'experiències particulars de lideratge, de necessitats de suport i/o

identitàries i relacionals. La comunicació recull les primeres dades d'un estudi qualitatiu fet a Lleida ciutat sobre el capital social i els espais de sociabilitat de les dones immigrants que hi viuen.

Els límits de la professionalització dels treballs de cura de llarga durada

Cura de llarga durada, professionalització, divisió sexual del treball, Estat del Benestar

Teresa Torns, Vicent Borràs, Sara Moreno i Carolina Recio

carolina.recio@uab.cat

La comunicació presenta els primers resultats de la recerca “Noves professions per a la organització social de la cura quotidiana “. Un punt de partida indefugible prové de les anàlisis demogràfiques que plantegen un futur definit per l'envelliment de la població i per la reducció de dones de les “generacions sàndwich”. Unes dones que han estat, fins avui, les encarregades de les tasques de cura i atenció a les persones dependents de la família (Williams 2004). Aquest punt de partida ens assenyala un futur relativament proper amb un gran nombre de persones que presentaran certes limitacions per les activitats de la seva vida quotidiana, unes limitacions que poden allargar-se en un període llarg de temps. En aquest sentit la comunicació s'endinsa en el camp de la cura de les persones que requereixen atenció de llarga durada i concretament en el camp dels processos de professionalització dels treballs de cura. En aquest sentit la comunicació té la intenció d'explorar quins són els límits d'aquests processos, uns límits que tenen a veure amb la pròpia concepció de la cura a les societats del benestar. Tot seguit s'apunten breument algunes d'aquestes limitacions:

- L'existència d'un Estat del Benestar feble i de fort caràcter familista. Ja en la seva concepció, no contemplava les necessitats de cura de llarga durada, i que es va centrar principalment en l'educació i la sanitat. Unit a un imaginari social, que no ha considerat ni ha demanat històricament, aquest tipus de serveis a l'administració pública. Relegant la cura a l'esfera privada i familiar.

- La forta informalitat que caracteritza aquests treballs i la baixa qualificació de les persones que realitzen aquests treballs (en part pels forts imaginari socials que pressuposen que les dones estan ben preparades – les mares i les filles – per realitzar aquest tipus de tasques).

- Les exigències d'aquest tipus de treball, les condicions laborals i les qualificacions de les persones dedicades intensivament a aquestes tasques, les situen en una clara posició de debilitat i submissió tant enfront de les persones que reben les cures com enfront dels propis ocupadors. Unit a això i d'altra banda, els estàndards de cura i l'adaptació a les necessitats de les persones requerides de cures no són els adequats.

En resum, aquesta comunicació pretén presentar una diagnosi sobre les dificultats que envolten en l'actualitat a les professions de l'àmbit sociosanitari, especialment aquelles vinculades a la cura quotidiana de les persones grans.

La mesura de les desigualtats amb la carrega total de treball

Ús del temps, carrega total de treball, treball domèstic, cura

Sara Moreno, Vicent Borràs

sara.moreno@uab.cat

La ponència presenta els resultats del projecte “Anàlisi del treball no remunerat a Catalunya” que aprofundeix en l'estudi del treball domèstic i el treball de cura a partir de les dades recollides per l'Enquesta d'Us del Temps 2010-2011 que IDESCAT ha realitzat per Catalunya. Les dades d'usos socials del temps són un bon indicador per fer visible el treball domèstic i familiar, així com les desigualtats que genera la seva desigual distribució entre homes i dones.

Una de les variables més rellevants és la carrega total de treball, és a dir, la suma del temps dedicat al treball remunerat i el temps dedicat al treball no remunerat. Des d'aquesta aproximació, totes les dades oficials existents a nivell internacional i nacional mostren com persisteix, amb més o menys mesura, l'imaginari del model male breadwinner en la vida quotidiana: les dones segueixen dedicant més temps al treball domèstic i familiar, mentre que els homes segueixen dedicant més temps al treball remunerat. Una distribució que tampoc es dona en termes d'igualtat quantitativa, ja que la carrega total de treball de les dones sempre resulta superior a la dels homes. En qualsevol cas, aquests patrons de comportament varien segons el pes de variables estructurals com la classe social, el nivell d'estudis o l'edat. Així, les dades mostren com la tendència al canvi es concentra en aquells perfils sociològics on les condicions materials d'existència són més favorables.